

سرّ عظمت تاسوعا و عاشورا

حجت‌الاسلام والمسلمین ابراهیم بهاری
کارشناس و خطیب مذهبی

راز مقامات عباس بن علی^(ع)

امام صادق^(ع) در بیان دلایل مقامات حضرت عباس^(ع) می‌فرماید: «اول عبد بودی و دوم مطیع». عبد یعنی بنده، خودش را آقا نداند و مطیع باشد. اگر فردی اطاعت محض کرد، قطعاً مزد آن را می‌گیرد. به حضرت عباس^(ع) جایگاه بزرگی داده‌اند، چون خود را تالی‌تلو امام معصوم قرار داد. امروز هم عباس بن علی^(ع) را به عنوان یک جوانمرد در عالم می‌شناسند. نقل است وقتی اموال غارت‌شده اهل بیت^(ع) را برمی‌گردانند، علم حضرت عباس^(ع) هم جزو آن‌ها بود، درحالی‌که تمام چوبه‌اش تیر خورده بود. گفته شده است یزید با دیدن آن گریه کرد و گفت: «عباس! خدا تو را رحمت کند که اجازه ندادی کسی بگوید برادرش را یاری نکرد و تا آخرین لحظه پای برادرت ایستادی!». این سخن را دشمن می‌گوید. فضیلت همین است که دشمن از آدم تعریف کند. الگوپذیری از عباس^(ع) در طول تاریخ کم نبوده است و امروز هم دیده می‌شود. تاسوعا به این دلیل به نام ایشان سند خورده است که در این روز یاری نفس خود گذاشت، حتی وقتی امام حسین^(ع) به او گفتند: «اگر می‌خواهی بروی، برو»، متواضعانه گریه کرد و فرمود: «اگر بروم، فقط به نجف کنار قبر امیرالمؤمنین^(ع) می‌روم و کله می‌کنم که شما مرا به نوکری حسینتان فرستادید اما ارباب، نوکرش را بیرون کرده».

چند کار مهم امام حسین^(ع) در شب عاشورا:

امام در شب عاشورا چند کار مهم انجام دادند. زمانی که عباس بن علی^(ع) مهلت گرفت و برگشت، امام حسین^(ع) برای اقامه نماز مغرب آماده شدند. پس از آن بین دو نماز مغرب و عشا به سخنرانی پرداختند. مرحوم خوارزمی در مقتل الحسین^(ع) نقل می‌کند: «سیدالشهدا^(ع) پس از حمد و ثنای پروردگار، او را شکر می‌کند و می‌فرماید: «خدا یا! تو شاهد باش من یارانی بهتر و باوفاتر از اصحاب خود سراغ ندارم و اهل بیتی فرمان‌بردار و به صله‌رحم یابیندتر از اهل بیت خودم نمی‌شناسم». سپس آن‌ها را دعا کردند که خدا، شما را به خاطر یاری من جزای خیر دهد!». در ادامه به آن‌ها فرمودند: «من می‌دانم که کار ما با این سپاه به جنگ کشیده خواهد شد. من بیعت خود را از شما می‌بردارم. هرکه می‌خواهد برود، از این تاریکی شب استفاده کند». حتی فرمودند: «من از آن‌هایی که بروند، هم راضی هستم. همین که تا اینجا مرا کمک کردید، خدا خیرتان بدهد! همین که دارید می‌روید، دست خانواده من را هم بگیرید و در روستاها و شهرهای اطراف پراکنده شوید تا خدا خودش فرجی حاصل کند. این‌ها فقط با من کار دارند و کاری با شما ندارند». پس از این سخنان، عده‌ای رفتند اما آن‌هایی که ماندند، خالص‌ترین و رشیدترین‌ها بودند. تعداد شهدا در کربلا تا ۱۴۵ نفر هم آمده است اما در زیارت ناحیه مقدسه و زیارت رجیبه، ۱۲۵ نام مشخص است که برخی از آن‌ها، قبل و برخی دیگر بعد از عاشورا، به شهادت رسیدند. اباعبدالله^(ع) پس از مهلتی که گرفتند، نیروهای خود را غریبال کردند تا کسی با جبر و زور نمانده باشد اما صبح فرمودند: «هرکه می‌خواهد زیر این چتر قرار بگیرد، جا نماند و بیاید». لذا صبح حر، اطرافیان حر و افراد دیگری همچون وهب نصرانی به سپاه حسین بن علی^(ع) پیوستند.

دعای سیدالشهدا^(ع) در صبح عاشورا

دومین کار امام حسین^(ع) در شب عاشورا، قرآن خواندن بود. ایشان فرمودند: «من عاشق قرآن هستم و امشب می‌خواهم تا صبح بیدار باشم، قرآن بخوانم و نماز اقامه کنم». صبح روز عاشورا امام حسین^(ع) پس از به جا آوردن نماز صبح، مجدداً خطبه و بعد این دعا را خواندند: «خدا یا! تو در مشکلات پناهم هستی. در سختی‌ها و بلاها و مصائب، پناه و پاورم هستی! تو بر هر نعمتی ولی هستی و صاحب هر خیری تو هستی و انتها و غایت هر آرزویی تو هستی!».

عزاداری‌های قدیمی در کوچه «نو»

نیا نیا من بنی‌یوسف زاده
روزنامه نگار

و تکیه سیدالشهدا^(ع)! من هم در یکی از همین خانه‌های کوچه نو که پر بود از رسم و رسوم قدیمی، قد کشیدم و استخوان ترکاندم. خانه ما تقریباً با «حسینیّه امام»، که در حاشیه کوچه «باغ حرم» واقع بود، فاصله‌ای نداشت و من هم بر حسب مجاورت، بچه‌هیئتی ابن حسینیّه یا هیئت «متحدّه علیّه» به حساب می‌آمدم؛ هیئتی بسیار متفاوت‌تر از هیئت‌های امروزی و کاملاً سنتی و قدیمی که مثل خیلی از هیئت‌های زمانه خود، پیرمردها داره‌اش می‌کردند؛ اصلاً شاید به همین دلیل بود که پارچه‌های مشکی پور دور تا دور حسینیّه، سال به سال پورتر می‌شد و اندک تغییرات جدید در کتیبه‌های پارچه‌ای خیلی به چشم می‌آمد. حسینیّه امام به جز شب‌های جمعه هر هفته و ۱۰ روز اول محرم تقریباً همیشه تعطیل بود و به همین دلیل در دهه اول تا شب شام غریبان می‌شد بیشتر اهالی کوچه نو را در این فضا ببینی و دیدار تازه کنی. شاید آن روزها خیلی‌ها فرصت را غنیمت می‌دانستند تا آخرین نسل از هیئت‌های قدیمی با آن نوع عزاداری‌های جذاب و نوحه‌خوانی‌های خاطره‌انگیز را از دست ندهند.

آن روزها رسم بود که هیئت‌ها در زمان‌هایی خاص، میزبان یا مهمان هیئت‌های دیگر می‌شدند. اسمش را هم می‌گذاشتند هیئت کمکی. یک نوع تفاهم‌نامه نانوشته هم بین خودشان داشتند که بیشتر برپایه تعمیق دوستی و اخوت بنا شده بود؛ مثل قرارداد‌های خواهرخواندگی امروزی. مثلاً شب چهارم محرم، هیئتی‌های ما علم به دوش راهی هیئت اتوبوس‌رانی می‌شدند و چند شب بعدش، آن‌ها با همین شکل و شمایل، مهمان ما. در این آمدورفت که از لحاظ مسافت به سیصد متر هم نمی‌رسید، معمولاً یک گوسفند به زمین زده می‌شد و قدم به قدم اسپند دود می‌کردند تا رسم مهمان‌نوازی دو هیئت به بهترین شکل نشان داده شود. «حاج مهدی» تقریباً شصت سال داشت و راننده بازنشسته شرکت واحد بود که اتفاقاً پایش از همین هیئت اتوبوس‌رانی مشهد و براساس همان عهد اخوت به حسینیّه امام باز شده بود. دم اول را نرم شروع می‌کرد تا جماعتی که دور تا دور حسینیّه لمیده بودند، گردش جمع شوند و پیراهن‌های مشکی خود را از تن به در کنند. اینجا بود که پای حسین آقا، هیئت‌دار حسینیّه، به میدان بازی می‌شد و چراغ‌های روشن، خاموش.

برادر جان، سلیمان زمانی

و این نوحه می‌شد طلیعه سوگواری حاج مهدی تا عزاداران حسینیّه امام را از یک ضرب تا سه ضرب سینه زدن برای یک دهه ترغیب کند.

* هاشمی‌نژاد ۳ امروز

راه رسیدن به مقام همراهی با امام حسین^(ع) در بیان حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر رفیعی

«با حسین بودن» شرط دارد

آمنه مستقیمی همه آن‌هایی که دل در گرو عشق امام حسین^(ع) دارند و قطب‌نمای دلشان روی کربلای سیدالشهدا^(ع) قفل شده است. بارها و بارها در روضه‌ها و مجالس حسینی تعبیر «یا لیتنا کثا مَعک» را بر لب آورده و آرزو کرده‌اند که ای کاش در عاشورای سال ۶۱ هجری قمری بودند و امام را همراهی می‌کردند. اما امروز هم راه‌هایی هست که بتوان به ندای «هَلْ مِنْ نَاصِرٍ یَنْصُرُنِی» لبیک گفت و وارد خیمه‌گاه حسینی شد؛ خیمه‌ای که آزادگان عالم تحت لوای آن جمع شده‌اند. برای بررسی راه‌های یاری و همراهی با حضرت اباعبدالله...الحسین^(ع) با حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر ناصر رفیعی، کارشناس و خطیب مذهبی و عضو هیئت علمی جامعه‌المصطفی‌العالمیه گفت‌وگو کرده‌ایم.

راه یاری سیدالشهدا^(ع)

بهترین راه یاری امام معصوم همان است که ائمه^(ع) خود به ما نشان داده‌اند؛ چنان‌که امیرالمؤمنین^(ع) در نامه چهل و پنجم نهج‌البلاغه خطاب به عثمان بن حنیف، والی بصره، نوشته‌اند: «من ساده‌ترین لباس را می‌پوشم و ساده‌ترین غذا را می‌خورم، اما از شما نمی‌خواهم چنین کنید؛ چون نمی‌توانید. اما من را با ورع و اجتهاد و عمل، یاری کنید». این شیوه یاری درباره امام حسین^(ع) نیز صادق است. شخصی که نماز را اول وقت و با توجه می‌خواند یا به نماز صبح اهمیت می‌دهد، امام حسین^(ع) را یاری می‌کند؛ چون نماز در سیره حسینی بسیار اهمیت دارد و در زیارت حضرت، شهادت می‌دهیم که شما نماز را اقامه کردید. امام حسین^(ع) و اصحاب ایشان در روز عاشورا می‌توانستند نمازشان را در خیمه‌ها بخوانند اما در دل میدان، نماز را اقامه کردند و فردی مثل سعید بن عبدالله خود را سیر تبر هاکرد تا سیدالشهدا^(ع) نمازشان را اقامه کنند و تاریخ اهمیت نماز را در یابید.

اخلاقمان را به امام حسین^(ع) گره یزنیم

سومین عامل مؤثر در ارتباط با سیدالشهدا^(ع) و حرکت در مسیر ایشان، پیوند و ارتباط اخلاقی با آن حضرت است. در سراسر کربلا، ابتیار، شجاعت، سخاوت و صداقت موج می‌زد. عزاداران به‌ویژه نسل جوان باید با این ویژگی‌های عاشورا هم پیوند داشته باشند. مهم آن است که این پیوند، فراتر از شیعه و حتی مسلمان بودن است؛ چنان‌که آنتوان بارا، نویسنده مسیحی، در کتاب «حسین در اندیشه مسیحیان، می‌نویسد: «من عاشق روح انقلابی و تواضع امام حسین^(ع) هستم. افراد انقلابی غالباً متواضع نیستند و متواضعان انقلابی نمی‌شوند اما امام حسین^(ع) بین تواضع و انقلابیگری را جمع کرد». لذا می‌بینیم همان انسانی که با دختر سه‌ساله اشک می‌ریزد، در میانه میدان نبرد هم بسیار جنگاوری می‌کند و شجاعت نشان می‌دهد و بدن «ارباب‌اربابی» جوانش را به خیمه باز می‌گرداند.

حجت‌الاسلام والمسلمین رفیعی؛
اگر خداوند اراده کند چیزی بماند،
می‌ماند. لذا اولین رمز ماندگاری
واقعۀ کربلا اراده الهی است

آثار همراهی با امام حسین^(ع)

اگر فردی موفق شد این پیوندهای عاشورایی را در خود ایجاد کند و به مقام مع الحسین برسد، رنگ‌وبوی حسین^(ع) را هم می‌گیرد؛ مثل جون، غلام اباعبدالله^(ع) که وقتی روی زمین افتاد، حضرت سیدالشهدا^(ع) بالای سر او آمدند و سرش را به دامن گرفتند و همان‌جا بود که او عطر امام حسین^(ع) را گرفت. در گزارش‌ها آمده است حتی «روز بعد از حادثه عاشورا، جنازه جون همچنان بوی عطر می‌داد. یا حر، ده‌ها سال بعد از واقعه عاشورا وقتی قبرش را گشودند، بدنش همچنان سالم بود. این‌ها نتیجه حسینی شدن است. هرکه با حسین^(ع) پیوند خورد و عطر او را گرفت، چنین عزت و اثری پیدا می‌کند. امروز هم چنین است و همان‌طور که دیدیم، در دوران دفاع مقدس یا ماجرای دفاع از حرم حضرت زینب^(س)، آن‌ها که مسیر حسینی شدن را انتخاب کردند، چه عزت و آبروی یافتند و چه رشادت‌ها که رقم‌زدند.

ترسیم عشق به سیدالشهدا^(ع) در سیره علما

سیره علما بهترین تابلو برای برقراری ارتباط عاطفی با سیدالشهدا^(ع) است؛ برای مثال مرحوم آیت... بهجت پنجاه سال زیارت عاشورا را با صد لعن و صد سلام می‌خواند و وصیت کرد ثلث اموالش وقف امام حسین^(ع) شود. آن مرحوم پنجاه سال روضه و مجلس حسینی را برگزار کرد و خود در مقابل در می‌نشست و به عزاداران خوشامد می‌گفت یا در سیره مرحوم آیت... نجفی مرعشی آمده است که به شهادت اهل و دوستان در روضه بود. یکی از سادات تعریف می‌کند ایشان روزی مرا صدا زد و گفت: «فلانی! به پسرم گفته‌ام اما می‌ترسم فراموش کند. به شما هم می‌گویم؛ اگر از دنیا رفتم، جنازه من را مقابل منبر امام حسین^(ع) بگذارید و یک سر عمامه را به منبر و یک سر آن را به تابوت ببندید و روضه امام حسین^(ع) بخوانید و بعد از آن مرا تشییع کنید».

عاشورا باید کانال توحیدباوری باشد

علاوه بر ارتباط عاطفی، برای یاری سیدالشهدا^(ع) باید با ایشان ارتباط اعتقادی نیز برقرار کنیم. صرف داشتن رویکرد و نگاه عاطفی به عاشورای حسینی کفایت نمی‌کند. اینکه امام حسین^(ع) و اصحاب ایشان را شنبید و زینب^(س) می‌فرمایند: «همه می‌روند و فقط خدا می‌ماند». این یعنی به یاد معاد باشیم. اگر در صبح عاشورا فرمودند: «خدا یا! با تو شروع می‌کنم» و مکرر در کربلا آیه «إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَیْهِ رَاجِعُونَ» را تلاوت می‌کردند و در ملاقات‌ها می‌فرمودند: «حَسْبِیْ اَللّٰهُ». وَ نِعْمَ الْوَكِیْلُ» یا اگر روز عاشورا هنگام یورش به قلب سپاه دشمن می‌فرمودند: «لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ الْعَلِیِّ الْعَظِیْمِ». همه جلوه‌های توحید و معادباوری بود. امروز هم باید در این باره بین ما و سیدالشهدا^(ع) پیوند اعتقادی برقرار باشد و کربلا، کانال خداشناسی و تقویت توحید، نبوت و معاد در ما باشد.

یاری امام حسین^(ع) با عزاداری و اشک

اگر خداوند اراده کند چیزی بماند، می‌ماند، لذا اولین رمز ماندگاری واقعه کربلا، اراده الهی است. دومین دلیل بر ماندگاری واقعه کربلا، اخلاص است. اخلاص باید مبنای عزاداری‌های ما باشد. اخلاص باید اساس مداحی و منبر ما باشد. اگر برای خدا سخنرانی کنیم و از مصائب امام حسین^(ع) بگوییم، در مخاطب اثر می‌کند؛ رهبری امام معصوم، گسترده‌گی عناصر واقعه و حضور اقشار مختلف، حق مداری، تبیین‌ها و روشنگری‌های امام سجاد^(ع) و حضرت زینب^(س)، برپایی مجالس عزاداری و ذکر مصیبت و بالاخره گریه بر مصائب سیدالشهدا^(ع). از مهم‌ترین عوامل ماندگاری عاشورای حسینی در طول تاریخ است. لذا ضرورت دارد مجالس حسینی به‌ویژه روضه‌های خانگی، برگزار و شور و شعور در آن‌ها دنبال شود.